

پنج درس گفتار دربارهٔ

هارمونی معاصر

ناتالیا گولیانیسکایا

مسعود ابراهیمی

سرشناسه	: گولیانیتسکایا، ناتالیا Gulyanitskaya, Natalya
عنوان و نام پدیدآور	: پنج درس گفتار درباره‌ی هارمونی معاصر/ناتالیا گولیانیتسکایا؛ ترجمه مسعود ابراهیمی.
مشخصات نشر	: تهران: هم آواز، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۱۹۶ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۵۴۲۳-۷
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: عنوان اصلی: Современная гармония
موضوع	: هارمونی
موضوع	: Harmony
موضوع	: هارمونی -- پارتیسیون
موضوع	: Harmony -- Scores
شناسه افزوده	: ابراهیمی، مسعود، ۱۳۴۳ - مترجم
رده بندی کنگره	: MT50
رده بندی دیویی	: ۷۸۱/۲۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۳۷۵۱۶۷
وضعیت رکورد	: فیپا

پنج درس گفتار درباره‌ی
هارمونی معاصر
ناتالیا گولیانیتسکایا
ترجمه مسعود ابراهیمی

آماده سازی و امور فنی پیش از چاپ: هامان قدسی • طرح جلد: فرنوش فصیحی

چاپ: زمستان ۱۳۹۹ • شمارگان: ۵۰۰ • قیمت: ۸۰۰۰۰ تومان

لیتوگرافی: افست گرافیک • چاپ: علوی • صحافی: سیمی ساز

شابک ۹۷۸-۶۰۰-۷۴۵۴-۲۳-۷ ISBN: 978-600-7454-23-7

نشر هم آواز: تهران، خیابان انقلاب، بین بهار و پیچ شمیران، پلاک ۴۰۰

طبقه دوم، شماره ۷، کد پستی: ۱۱۴۸۸۷۳۸۳۶

تلفن: ۷۷۶۱۲۶۸۲ - ۷۷۵۳۲۹۷۳ - ۷۷۶۱۲۹۲۱-۰۲۱

www.hamaavaz.com info@hamaavaz.com

تمامی حقوق این اثر برای ناشر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد به هر شکلی بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است.

فهرست

۵	مقدمه
	درس گفتار اول
۹	ماتریالِ آکوردی
	درس گفتار دوم
۵۳	ماتریالِ ردیف صداییِ مُد
	درس گفتار سوم
۹۵	سیستمِ تُنالِ معاصر
۱۱۳	پُلیِ تُنالِیته
	درس گفتار چهارم
۱۲۷	اُتْنالِیته
	درس گفتار پنجم
۱۵۱	توصیف و ارزیابی انتقادی برخی گرایش‌های موسیقیِ سری‌گونه

مقدمه

دوره معاصر هارمونی، نیاز به تجزیه و تحلیل جدی محتوایی و روش‌شناسی در ارتباط با آن مسائل مهمی دارد که در پداگوژی موسیقایی به وجود آمده و پراتیک موسیقایی قرن بیستم پیش روی آن قرار داده است.

نیازی نیست که بررسی‌ای گذشته‌نگر از پدیده‌هایی تاریخی ارائه کنیم که موجب تغییر در تفکر خلاق شده و در نوسازی ابزار زبانی نقش داشته‌اند، چرا که این موضوع به خوبی شناخته شده است.

ن. آ. یاسترِنوا می‌نویسد: «قرن بیستم را می‌توان قرن تحولات بزرگ، قرن انقلاب در عمل، انفجارهای عظیم اجتماعی و پیامدهای در حال توسعه آن نامید. در این شرایط، مانند همیشه، هنر به ابزاری حساس تبدیل می‌شود که با کمک آن می‌توان نبض یک دوره، تضادهای آن، تشویش‌های آن، نیازها و موفقیت‌های واقعی آن را سنجید. در هنر، طی قرن بیستم پیوسته و قوی مسئله اصول عمده هنری - زیباشناختی^۱ مطرح می‌شود».

بسیاری از نظریه‌پردازان باور دارند که هارمونی دوره معاصر نمی‌تواند به موضوعات سیکل سنتی هارمونی محدود شود؛ یعنی این دوره باید مسائل حیاتی به وجود آمده با فعالیت پرشور موسیقی‌دانها را در بر گرفته و «ابزاری حساس» باشد که به تغییرات عمل آهنگسازی واکنش نشان می‌دهد.

از آنجایی که این ضرورت، جنبه مبرم پیدا کرده است و در زمینه هارمونی معاصر کتاب‌های کمک آموزشی تخصصی وجود ندارد، مؤلف این سطور سلسله درس‌گفتارهایی را عرضه

۱. ن. آ. یاسترِنوا، صورت‌بندی ایده‌آل زیباشناختی و هنر. مسکو، ۱۹۷۶، ص ۱۷۰، ۱۷۳.

می‌کند که در آن‌ها مسائل اساسی جداگانه در توصیف متدهای آهنگسازی مطرح می‌شوند. سلسله **درس‌گفتارهای** مورد بحث، که اصولاً برای دانشجویان دانشکده تاریخ - تئوری - آهنگسازی در نظر گرفته شده است، مسائل زیر را بررسی می‌کند:

آکوردهای معاصر، ماتریال ردیف صدایی مُد، تنالیت، پُلّی تنالیت، اُتنالیت، تکنیک دوازده تُنی. آوانگاردیسم در جلوه‌های گوناگون آن (توتال سریالیت، آله‌آتوریکا) هنوز نیاز به مطالعه علمی - موسیقی‌شناسی دقیق‌تر دارد (هم از نظر ایده‌آل زیباشناختی، هم از نظر تکنیک آهنگسازی).

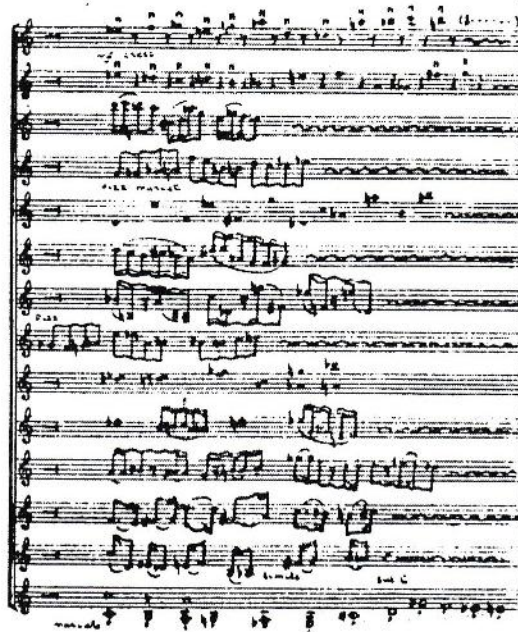
دیدگاه هارمونیک توصیف کلی این پدیده‌ها، یعنی اشاره به مؤلفه‌های تاریخی و هنری، تعریف مفاهیم خاص و ارزیابی پدیده‌های موسیقایی را نادیده نمی‌گیرد. اما توجه اصلی در این سخنرانی‌ها به تئوری و عملکرد هارمونی معطوف است، یعنی طبقه‌بندی و توضیح در مرحله اول و تجزیه و تحلیل و توصیف مشخص در مرحله دوم. ضمناً می‌توان اصل «رویه عمومی»^۱ را که مخصوص هارمونی کلاسیک است محتاطانه با احتساب ویژگی‌های سبکی، تنوع فردیت خلاق و البته، اهمیت زیباشناختی اثر تا هارمونی معاصر امتداد داد. هنگام بررسی آثار آهنگسازان وطنی و برون‌مرزی مهم است که با تفکیک اثر خلاق و نوآور از اثر «کانستراکتیویستی» و مُد روز، در برخورد با آن‌ها فرق گذاشت.

ساختار هر گفتار همگون است: تشریح «ماهیت» موضوع و نمایش روش‌های ممکن تحلیل، فهرست منابع پیشنهادی برای مطالعه، فهرست آثار موسیقایی برای تحلیل.

در نگارش **درس‌گفتارهای** حاضر که در واقع حکم اصول مقدماتی هارمونی معاصر را دارند، مؤلف بر ایده‌ها و متدهای مورد استفاده خود در دوره هارمونی در دانشکده تاریخ - تئوری - آهنگسازی انستیتوی گنسیسین از اواخر دهه ۶۰ تا امروز، و همچنین تجربه کار در کلاس‌های انفرادی با دانشجویان نویسنده پایان‌نامه - موزیکولوگ‌ها تکیه داشته است. مؤلف، با اذعان به قابل بحث بودن و حل‌نشده‌گی سلسله‌ای از مسائل و با آگاهی از مشکلات در صورت‌بندی رهنمودهای تئوریک و روش‌های تحلیل، به هیچ‌وجه ادعای کامل بودن و پایان‌یافتگی حل مسائل را ندارد و تألیف خود را به عنوان کوششی متواضعانه در جهت کمی نزدیک کردن دوره

هارمونی موجود به پراتیک زنده موسیقایی می‌داند. در ارتباط نزدیک علم موسیقایی و علم آموزش، مسلماً یک دوره تخصصی به وجود می‌آید که در برگیرنده مسائل هارمونی کلاسیک و معاصر است و تمام چیزهای بالرش از تجربه پُر بار گذشته را حفظ، و رویکردهای تئوریک و متدیک جدیدی را معرفی می‌کند. مؤلف وظیفه خوشایند خود می‌داند که از تمامی کسانی که این کتاب را مطالعه و نقد کرده‌اند تشکر کند؛ به‌ویژه آ. گ. چولایف، آ. پ. آستراخف، ی. آ. گیونتال، ف. خ. کاماپف، یو. پ. گنتارفسکی.

می‌خواهم مراتب قدردانی ویژه خود را به یو. ن. تیولین ابراز دارم که جنبه‌های اصلی این کتاب، در بحث‌های بسیار با او شکل گرفت.

مثال ۳۱ - ب

Moderato sostenuto $\text{♩} = 108$

a.2

Cor. I II *f*

III IV *f*

Tr-be I *solo f*

II *solo f*

Tr-ni I II III *f*

Tuba *e f*

Timp. *piatti bacch, di tamburo*

Batter. *f*

مطالعه فرآیندهای صورت گرفته در هارمونی قرن بیستم، در حال حاضر نه تنها با بررسی آن به عنوان جزئی از یک سیستم بیانی - موسیقایی کامل، بلکه همچنین با شناخت ماهیت سبک‌ها و جریان‌های فردی مختلف پابرجا است، جریان‌هایی که در آن‌ها «اصل هارمونی معاصر»^۱ ظاهر می‌شود.

به منظور ادامه پژوهش‌ها در مسیر شناخت «سیستم جدید» هارمونی قرن بیستم، به اظهارات نامدار س. ی. تانه‌یف بازمی‌گردیم: «... سیستم تنال ما اکنون به نوبه خود به سیستم جدیدی تغییر ماهیت می‌دهد که به دنبال نابودی تنالیت و تبدیل مبنای دیاتونیک به کروماتیک است...».

منابع

- ۱- ت. آدورنو. چگونه «موسیقی نو» منسوخ می‌شود. - در کتاب: هنر بورژوازی معاصر. مسکو، ۱۹۷۵.
- ۲- آ. ویرن. سخنرانی‌ها درباره موسیقی. نامه‌ها. مسکو، ۱۹۷۵.
- ۳- ن. گولیانیتسکایا. مسئله آکورد در هارمونی معاصر: در مورد برخی مفاهیم انگلو - آمریکایی. - در کتاب: مسائل موسیقی‌شناسی. مجموعه مقالات GMPI به نام گنسنین‌ها. دوره ۱۸. مسکو، ۱۹۷۶.
- ۴- ل. دیاچکوا. آراتوریوی رودیون شدرین لنین در قلب مردم. - در کتاب: موسیقی و معاصر بودن. دوره ۸. مسکو، ۱۹۷۴.
- ۵- آ. لوسیف. مسئله سمبل و هنر رئالیستی. مسکو، ۱۹۷۶.
- ۶- ای. ناگاپتیان. بیانگری موسیقی در ادراک آتنالیست‌ها. - مجله علوم اجتماعی، ۱۹۷۰، شماره ۵.
- ۷- ل. رابن. کنسرتوی سازی شوروی. ۱۹۷۵ - ۱۹۶۸، مسکو، ۱۹۷۶.
- ۸- هنر بورژوازی معاصر. مسکو، ۱۹۷۵.

9- Aspects of 20th-century. Music Engl cliffs, 1975

10- Bazart, A. Serial music. Berkley, 1963

11- Boulez, P. Music today. London, 1971

- 12- Brindl, R. Serial Composition. London, 1969
- 13- Cone, E. Analysis today - In: Problems of modern music. New York, 1960.
- 14- Krenek, E. Extents of modern music. New York, 1960
- 15- Krenek, E. Studies in counterpoint. New York, 1940
- 16- Persichetti, V. Twentieth - century hrmony. New York, 1961.

منابع نظری پیشنهادی

۱. وبرن. سخنرانی‌ها دربارهٔ موسیقی. نامه‌ها. مسکو، ۱۹۷۵.
- ن. شاه نظرووا - آرنولد شونبرگ. سبک و ایده. مسکو، ۱۹۷۵. (بخش مربوط به روش کمپوزیسیون با ۱۲ تن).
- موسیقی بُرون مرزی قرن بیستم. مجموعه مقالات. مسکو، ۱۹۷۵: ای. سولرتینسکی. آرنولد شونبرگ. موسیقی و معاصر بودن. مجموعه مقالات. دوره ۸. مسکو، ۱۹۷۴. و. خولوپوا؛
- دراماتورژی و فرم‌های موسیقایی در کانتات س. گوبای دولینا «شب در ممفیس».
- هنر بورژوازی معاصر. مجموعه مقالات. مسکو، ۱۹۷۵.

آثار موسیقایی برای تجزیه و تحلیل

۱. باباجانیان. تابلوها برای پیانو. مسکو، ۱۹۷۱: کُرال، بداهه‌پردازی.
۱. برگ. کنسرتو برای ویلن و پیانو. مسکو، ۱۹۷۱. موومان I (بخش‌هایی از آن).
۱. وبرن. واریاسیون‌ها برای پیانو، اپوس ۲۷.
- ر. گرینبلات. سوئیت بر اساس قطعهٔ زندگی مولیر، موومان I.
- ر. شدرین. سونات برای پیانو. مسکو، ۱۹۷۵، موومان II.
- قطعات کنسرتی آهنگسازان شوروی. مجموعه. دوره ۴، مسکو، ۱۹۷۴: ا. دنیسِف. واریاسیون‌ها برای پیانو.
- قطعات آهنگسازان بُرون مرزی معاصر برای پیانو. مجموعه. دوره ۲. مسکو، ۱۹۷۰: آ. شونبرگ. گاوت و موزت، اپوس ۲۵.
- موسیقی ارگ معاصر. مجموعه. Ki Cor. واریاسیون‌های سری‌گونه.
- مینیاتور پیانویی معاصر. مجموعه. دوره اول. مسکو، ۱۹۷۴: آ. وبرن. قطعه.
- مینیاتور پیانویی معاصر. مجموعه. دوره دوم. مسکو، ۱۹۷۵: ن. سرکیسیان. مینیاتور.

در نگارشِ درس‌گفتارهای حاضر که در واقع حکمِ اصولِ مقدماتیِ هارمونیِ معاصر را دارند، مؤلف بر ایده‌ها و متدهای مورد استفاده خود در دوره هارمونی در دانشکده تاریخ تئوری آهنگسازی انستیتوی گنسنین از اواخر دهه ۶۰ تا امروز، و همچنین تجربه کار در کلاس‌های انفرادی با دانشجویان نویسنده پایان نامه موزیکولوگ‌ها تکیه داشته است. مؤلف، با اذعان به قابل بحث بودن و حل نشدگی سلسله‌ای از مسائل و با آگاهی از مشکلات در صورت‌بندی رهنمودهای تئوریک و روش‌های تحلیل، به هیچ‌وجه ادعای کامل بودن و پایان یافتگی حل مسائل را ندارد و تألیف خود را به عنوان کوششی متواضعانه در جهت کمی نزدیک کردن دوره هارمونی موجود به پراتیک زنده موسیقایی می‌داند.

در ارتباط نزدیک علم موسیقایی و علم آموزش، مسلماً یک دوره تخصصی به وجود می‌آید که در برگیرنده مسائل هارمونی کلاسیک و معاصر است و تمام چیزهای باارزش از تجربه پُربار گذشته را حفظ، و رویکردهای تئوریک و متدیک جدیدی را معرفی می‌کند.

